

Analogie

Velká francouzská revoluce naplnila i dusnou světnici německé mládeže nadějí a odvahou: měly i na pravém břehu Rýna vyrůst stromy svobody. Poezie vytyčila prapory revoluce. Pak — když Metternich nahradil stromy svobody šibenicemi — utekla německá poezie do rytířsky-romantických století středověku a opila se snem o krásné minulosti, aby neviděla bídnou přítomnost. Romantika na začátku devatenáctého století, toť útek mládeže odsouzené k politické impotenci z reality do báchorky, toť poetická parafráze společenské „opice“.

A v době nejpustší reakce, několik roků před únorovou revolucí, žije v Německu mladý rebelantský básník — a píše exotické verše plné palmových hájů, slonů, černochů, jižních hvězd a pestrých kytek: Ferdinand Freiligrath, budoucí básník revolučního proletariátu r. 1848! První fáze Freiligrathovy poezie, toť útek bezmocné mládeže z předbřeznové Evropy do Orientu, toť exotická parafráze politického břichabolení tehdejší společnosti.

„Dejte mi zbraň ať mohu také stát!
největší kokardu mně dejte udělat
Něco mne přesahuje a něco mi chybí
a Komunistický manifest ten se mně strašně líbí...“

Nedostalo se mu zbraň do ruky a kokardu už měl připravenou; byl mladý básník a rebelantské energie v něm proudily. Na slovo „organizovat“ nelze najít rým a „jednotná fronta“ není žádným předmětem pro lyrika. Tragédie? Ano — zcela malá tragédie a útek do náručí krásné Virginie:

„Na řadrech sedají mně lýrovci
a on je básníkem té chladné končiny

Miluje měnící se plaché kolibříky
z barevných obrázků
je revolucionář a má rád sladké fíky
a myslí na lásku...“

Později ani není revolucionářem: je detektivem nebo telefonním abonentem a miluje Rosinu Lodollu. Nezazlívám. Chápu: revoluce, toť „ohňostroj“. Lenin, toť „moderní Dionýsos“... a tak se stal Nezval poetistou.

Antiteze

„Správně konstruované umění je jen dílem života, korunou existence a řádně sestavené společnosti. Je potřeba především nové společnosti, proto je potřeba revoluce, proto je snad aktuálnější tvorba konstruktivní než poezie...“ (Karel Teige).

„Socialistický proletariát musí vytyčit heslo stranické literatury. Musí vyvíjet tuto zásadu, musí ji uskutečnit v životě, a to ve formě co nejsemknutější a nejkonsekventnější. Pryč s bezpartijními literáty! Pryč s literáty-nadčlověky! Věc literatury musí se stát dílem všeobecné proletářské věci, „šroubkem a kolečkem“ onoho velkého jednotného komunistického mechanismu, jenž je uváděn do pohybu uvědomělou avantgardou celého proletariátu...“ (Lenin).

Antiteze? Ano — ale pouze pokud se týká výkladu pojmu „poezie“... a cesty myšlenkového vývoje k poznání nutnosti revoluce. Pouze!

Tvorba konstruktivní je aktuálnější než poezie: proč? Protože Karel Teige sice postavil pravidlo, že „estetika stroje musí být směrodatná pro všechna umění“ (účelnost!), ale vytvořil zároveň výjimku — poezii! Antiteze se tedy jeví v teigovské teorii samotné.

CUKROVÁ POCHOUTKA LUKRECIE [JEŽ]
Z PAPEŽSKÝCH NEHTŮ
RŮŽOVÉ MANDELINKY VYPOUŠTÍ

je barokním nebo rokokovým medailónkem,
který by architekt Teige dal strhnout z každého nového domu.
Literární architekt ho strhne taktéž.

Afrika na Žižkově

Jaroslav Seifert přišel z periferie: líbilo se mu kino, karusel, baltický sleď (vulgo herink), měl rád vyleštěné sváteční boty a Celetnou ulici.

„Poezie (čistý lyrismus je jejím vůdcem) stoupá přes doposavadní břehy, objímá celý dnešní mnohotvarý život moderního světa.“ (Bedřich Václavek.)

Pražská předměstí byla malá a Seifert si vyjel do dalekého světa... Totiž: on neodejel, on vlastně zůstal zde a přetřel Žižkov pouze orientálským lakem. A hle, Celetná ulice je nyní rue de la Paix, Ovocný trh Eiffelovkou, sleď se stal zmrzlým ananášem, dva milenci už nešli jarním parkem, nýbrž jeli ve wagons-lits a wagons-restaurants.

Chápu metamorfózu Seifertovy geografie — nechápu však teoretika, který označuje novou Seifertovu poezii za poetismus. Pravda je, že v „Městě v slzách“ nebyl celý svět, ale také nová kniha Seifertova neobsahuje celý svět: neboť terasa kavárny, byť i pařížské, není celým světem a život se neskládá pouze z paprsků a květin, vedle Miss Gada-Nigi žije ještě bezruký invalida a dělník z Českomoravské.

Tedy:
Seifert není poetistou
nebo:

Poetismus není tím, čím ho dělají
jeho teoretikové

Účelnost
Ekonomie
Pohyb
Krev

Nechť duní v poezii lomoz života 20. století. Nechceme pouze hemisféru idyl a dobrodružství: chceme celou zeměkouli. Rokoko patří do vitríny. Technická účelnost tvaru vyžaduje si jako nutný doplněk a zdokonalení sociální účelnost a potřebnost obsahu.

Organizace myšlenek a forem

Organizace myšlenek. Ano: myšlenek, neboť i poetismus Seiferta a Nezvala není tak zvanou čistou lyrikou, nezprostil se reflektivního lešení a zjednodušil si pouze svět. Nemluví o tendenci poetismu — nechám zde mluvit jeho vlastního teoretika Bedřicha Václavka:

„Celý intimní objatý svět a moderní velkoměsto jsou zdrojem jeho (Seifertovy) poezie, poezie to cestování, sportu, moderního přepychu a moderních změkčilostí.“

Poetismus je tedy tendenční a jeho anatéma proti tzv. tendenční poezii je buďto boj rázu ryze kvantitativního, anebo boj ne proti tendenci poezie vůbec, nýbrž proti ideovému obsahu tendence.

A novost, modernost

Novost tvaru a obsahu? Píše-li Honzl o Nezvalovi, že u něho je modernost ve funkci, nikoli v námětu, pak zužuje pojem modernosti, právě tak jako Václavek zužuje pojem revolučnosti, když praví o Seifertovi, že jeho nová kniha lidsky

neznamená útek od proletářské linie, že ho pouze zajímají nyní jiné, hlubší problémy, problémy tvarové. Avšak tvarová revoluce je pouze

starý flašinet a nová klika.

Nová, nová, nová je pouze revoluce společenská a nad ní není modernosti.

Formální revoluce dnes již nikoho nezastraší, moderní buržoa se jí nebojí, ba naopak — on ji akceptuje:

MIKADO U ŽENY
PRAMPOLINI V JÍDELNĚ
NOVÝ COCTEAU NA NOČNÍM STOLKU
(VÝROBA WEIMARER BAUHAUS)
STRAVINSKIJ NA PRVNÍM MÍSTĚ
V MUZIKÁLNÍM CREDU,

toť odpověď moderního měšťáctva na tvarovou revoluci. On ne peut pas épater le bourgeois. Jedinou jeho slabinou je bankovní konto. ÉCRASER LE BOURGEOIS — toť nové heslo také v umění.

A proto:

akceptujeme-li teorii nového umění (a my ji akceptujeme plně a do důsledků), nechceme žádných štukatérských ornamentů, Boucherových obrázků a cukrových průpletků, nýbrž strojovou, účelnou, elegantní stavbu betonem neb slovem.

Nechceme pouze:

Paříž a Afriku

nýbrž také:

*ostatní Evropu, všechny pevniny,
uhelné revíry, moře a továrny*

jazzband

lomoz strojů a explozi bojů a signálů

*waggons-lits
neděle a svátky*

*pancéřové vlaky revoluce
celé týdny a měsíce*

černochoy a Španěly

všechny rasy a třídy

Chceme víno, nechceme střík

a proto:

žádnou 10% náhražku!

Dejte nám plných 100 %!

alespoň v teorii.

(Avantgarda 1, č. 4, duben 1925)